

2013-09-06

Minoriteter i Kosovo

Innehåll

English summary.....	4
Sammanfattning	6
1. Inledning	8
1.1. Bakgrund	8
1.2. Dialogen mellan Pristina och Belgrad	8
1.3. Om etniska minoriteters situation generellt.....	9
1.4. Återvändande bland minoriteter	10
2. Romers, ashkaliers och egyptiers situation	13
2.1. Kategoriseringen av romska grupper.....	13
2.2. Säkerhetssituation.....	13
2.2.1. Rapportering om incidenter.....	15
2.2.2. RAE-kvinnor som offer för våldsbrott.....	16
2.3. Diskriminering och marginalisering.....	17
2.3.1. Socioekonomi.....	19
2.3.2. Registrering/folkbokföring.....	20
2.3.3. Sjukvård	23
2.3.4. Utbildning	24
2.3.5. Återvändande romer	25
2.4. RAE:s situation – sammanfattande kommentar av Lifos	26
3. Serbers säkerhetssituation	28
3.1. Bosättningsmönster	28
3.2. Serbers säkerhet.....	28
3.3. Serbers säkerhet – sammanfattande kommentar av Lifos	30
4. Om andra minoriteter	32
4.1. Albaner i lokal minoritet	32
4.2. Gorani	32
5. Myndighetsreaktioner mot säkerhetsincidenter	34
5.1. Kosovopolisen, EULEX och KFOR	34
5.2. Skydd av minoriteter	34
5.2.1. Skydd av RAE.....	35
5.2.2. Skydd av serber	36
Källförteckning	38

Om rapporten

Denna rapport är skriven i enlighet med EU:s allmänna riktlinjer för framtagande av landinformation (2008). Den är sammanställd utifrån noggrant utvalda och allmänt tillgängliga informationskällor. Alla använda källor refereras. All information som presenteras, med undantag av obestridda/uppenbara fakta, har dubbelkontrollerats om inget annat anges.

Informationen har noggrant granskats, utvärderats och bearbetats under en begränsad tid. Sammanställningen gör inte anspråk på att vara uttömmande och bör inte tillmätas exklusivt bevisvärde i samband med avgörandet av ett enskilt ärende.

Om en specifik händelse, person eller organisation inte nämns i rapporten innebär inte detta att händelsen inte har ägt rum, eller att personen eller organisationen inte existerar.

Informationen i rapporten återspeglar inte nödvändigtvis Migrationsverkets officiella ståndpunkt i en viss fråga och det finns ingen avsikt att genom rapporten göra politiska ställningstaganden.

English summary

The main focus of the present report is on the situation of Roma, Ashkali and Egyptians (RAE) as well as ethnic Serbs.

The number of serious ethnically motivated security incidents affecting RAE seem to be few, despite taking into account difficulties in assessing whether or not a crime is ethnically motivated and a certain degree of underreporting, connected to the general vulnerability of RAE and their low trust in authorities. The security situation for RAE is considered to be stable and there are no *patterns* of persecution or other serious violations affecting the group. Several sources consider previous accusations against Roma regarding collaboration with the Serbs during the war as no longer relevant when assessing the security of the Roma group, although such circumstances can be a factor on an individual level.

However, the marginalization of RAE is far-reaching and the discrimination against them widespread. Their situation with regard to access to work and housing is difficult.

Lack of registration is a continued/persistent problem. There are obstacles and difficulties in respect to substantiating the right to registration, but in general it is possible for RAE to obtain registration and support from the civil society is available. Lack of registration can be an obstacle in accessing health care, education and other public services.

There are no reports from SMB's sources that RAE as a group is denied health care or that such a pattern exists. However, there are reports of discrimination against RAE within the health care system. In addition, there are reports that it is not always accepted within families that women approach health care institutions, for example during pregnancies and childbirths.

The relatively low share starting and the even lower share completing school among RAE children is a major problem, although none of SMB's sources report that RAE children are denied education. According to SMB's sources, the RAE children's situation in school and the low share completing school can be explained by factors within the RAE group as well as the situation in schools, including language barriers, the existence of bullying, placing of RAE children in special classes or special schools without relevant grounds for such decisions, and other forms of discrimination.

Security related incidents affecting ethnic Serbs seem to be concentrated to return areas where they are in minority. The vast majority of all incidents affect ethnic Serbs, according to several SMB sources. It is often returnees, particularly "IDPs" returning from other parts of former Yugoslavia, who

are affected. Homicides and physical assaults have been committed, although theft is the most common type of incident.

Reports about incidents affecting returnees concern persons returning to Kosovo after having fled during the war or its aftermath. Several sources report on protests against returning Serbs where allegations of war crimes occur. The return of ethnic Serbs can also trigger property conflicts. Sources report that unfounded allegations of war crimes against returning Serbs can be used as a pretext, when the actual problem/motive relates to the fact that a property of a returnee has been occupied.

There are discrepancies between perceived and actual security. In this context it is also worth noting that incidents affecting, and protests against, returnees can have repercussions on the already resident Serbian minority population's perceived situation.

Sammanfattning

I denna rapport fokuseras framför allt på situationen för romer, ashkalier och egyptier (RAE) samt etniska serber.

Antalet allvarligare säkerhetincidenter som drabbar RAE och som anses vara etniskt motiverade förefaller vara få, även med beaktande av de svårigheter som är förknippade med att avgöra om ett brott är etniskt motiverat och att viss underrapportering, som kan kopplas till RAE:s allmänna utsatthet och låga tillit till myndigheter, torde föreligga. Sammantaget anses RAE:s säkerhetssituation vara stabil och det finns inte några *mönster* av förföljelse eller andra allvarliga kränkningar som drabbar gruppen. Tidigare anklagelser mot romer för samröre med serber under kriget anses av flera källor inte längre vara relevant när man bedömer den romska gruppens säkerhet, även om sådana omständigheter kan utgöra en faktor på individuell nivå.

Marginaliseringen av RAE-gruppen är dock långtgående och diskrimineringen mot dem vitt utbredd. Deras situation såvitt gäller tillgång till arbete och bostäder är svår.

Avsaknad av registrering i folkbokföringssystemet är fortfarande ett problem. Hinder och svårigheter i bevishänseende föreligger, men RAE har generellt möjlighet att registrera sig och stöd finns att få från det civila samhället. Att inte vara registrerad kan utgöra ett hinder från att få tillgång till sjukvård, utbildning och annan samhällsservice.

Inga av verkets källor har uppgett att RAE som grupp utestängs från sjukvården eller att det skulle finnas ett mönster av att RAE nekas vård. Många har tillgång till både serbisk och kosovansk vård. Rapportering om förekommande diskriminering av RAE i sjukvården föreligger dock. Vidare förekommer uppgifter om att det inom familjer inte alltid är accepterat att kvinnor vänder sig till sjukvården under exempelvis graviditet och i samband med förlossning.

Den relativt låga andel som startar och den ännu lägre andelen som avslutar skolan bland RAE-barn är ett stort problem, även om verkets källor inte lämnar några uppgifter om att RAE-barn nekas utbildning. Bland de förklaringar som verkets källor ger till RAE-barns situation i skolan och den låga andelen som avslutar skolan, återfinns både faktorer som står att finna inom grupperna och situationen i skolan, inklusive språkbarriärer, förekommande mobbning, placering i särskolor eller specialklasser trots att relevant grund saknas samt andra former av diskriminering.

En betydande majoritet av alla säkerhetsrelaterade incidenter drabbar, enligt flera av verkets källor, etniska serber. Dessa incidenter förefaller vara koncentrerade till återvändandeplatser där serber befinner sig i minoritet och det är särskilt ”internflyktingar” som återvänder från andra delar av forna

Jugoslavien som drabbas. Mord och fysiska överfall har förekommit, men stöld är den vanligaste typen av incident.

Uppgifter om incidenter som drabbar återvändare avser personer som återvänder efter att ha flytt från Kosovo i anslutning till kriget. Flera källor redogör för protester mot återvändande serber där anklagelser om krigsbrott förekommer. På samma sätt kan egendomstvister utlösas av enskilda serbers återvändande. Källor uppger även att ogrundade anklagelser om krigsbrott mot återvändande serber kan användas som förevändning när det egentliga problemet/motivet bottnar i att återvändares egendom har ockuperats.

Det föreligger skillnader mellan upplevd och faktisk säkerhet. I detta sammanhang är det även värt att notera att incidenter och protester mot återvändare även kan ha återverkningar på den redan bosatta serbiska minoritetsbefolkningens upplevda situation.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Föreliggande rapport bygger i huvudsak på uppgifter som inhämtats i samband med en utredningsresa till Kosovo i april 2013. Med omfattande stöd från Sveriges ambassad i Pristina genomförde Migrationsverket möten, i Pristina, Gnjilane och Mitrovica, med företrädare för internationella organisationer, lokala och internationella frivilligorganisationer och kosovanska myndigheter. Med några undantag (där även organisationerna är anonymiserade) anges organisationstillhörigheten hos samtliga källor löpande i texten, medan de enskilda företrädarnas namnuppgifter utelämnas.

I rapporten fokuseras på situationen för romer, ashkalier och egyptier, etniska serber samt i någon mån gorani och etniska albaner som befinner sig i lokal minoritet. Det finns således ingen ambition att i rapporten beskriva samtliga minoriteters situation.

Rapporteringen om etniska minoriteters situation i Kosovo är och har under lång tid varit omfattande. Denna rapport ger en ögonblicksbild genom ett antal väl insatta källor på plats i Kosovo som låtit sig intervjuas. Rapporten bör läsas tillsammans med annan rapportering.

1.2. Dialogen mellan Pristina och Belgrad

EU har ställt krav på en förbättring och gradvis normalisering av relationerna mellan Serbien och Kosovo för de båda ländernas fortsatta EU-integration. För Serbiens del handlar den fortsatta integrationen om att inleda förhandlingar om medlemskap medan Kosovo eftersträvar ett stabilitets- och associationsavtal med EU.¹

Belgrad och Pristina påbörjade i mars 2011 en EU-ledd dialog. Dialogen skedde inledningsvis på expertnivå och behandlade tekniska frågor snarare än sådana som är mer känsliga och kopplade till Kosovos status. I december 2011 nåddes såvitt gäller tullfrågor och fri rörlighet för personer och varor en överenskommelse avseende bemanning och kontroll av gränsstationer. Dessförinnan hade dock Belgrad försenat förhandlingarna och i juli 2011 sände Pristina in specialpolisstyrkor i norra Kosovo för att ta kontroll över två gränsstationer på gränsen till Serbien, vilka möttes av våldsamt motstånd bland delar av den serbiska lokalbefolkningen. Först sedan KFOR ingripit togs kontroll över stationerna. Implementeringen av överenskommelsen från december 2011 var dock mycket begränsad under 2012.²

¹ Se Europeiska Unionens Råd, 2012-12-11, sid. 11f. I Europeiska rådet, 2012-12-14, sid. 11 bekräftas dessa skrivningar.

² International Crisis Group, 2013-02-13, sid. 1f. Två gemensamma gränsstationer öppnade dock i december 2012.

I oktober 2012 inleddes samtal på premiärministernivå mellan Belgrad och Pristina, återigen i EU-regi³. Mötet ledde till våldsamma protester i Pristina⁴ och åtföljdes av politiska utspel och provokativt agerande⁵. I februari 2013 möttes de båda ländernas presidenter och därefter följde en rad möten⁶. I april 2013, i vad som av vissa enligt uppgift betecknades som ett sista försök⁷, nåddes så en överenskommelse.

Av avtalet, som inte berör Kosovos självständighet explicit, framgår i huvudsak följande. Kommuner med serbisk majoritetsbefolkning ska bilda motsvarande ett kommunförbund. Förbundet ska ha fullt självstyre såvitt gäller ekonomisk utveckling, utbildning, sjukvård samt stads- och landsbygdsplanering. I avtalet slås fast att det endast ska finnas en polisorganisation i Kosovo – Kosovopolisen. All polis i norra Kosovo ska integreras med Kosovopolisen och endast Kosovopolisen ska betala löner. Medlemmar av serbiska säkerhetsstrukturer ska erbjudas motsvarande tjänster i kosovanska strukturer. Det ska finnas en regional polischef för de fyra kommunerna i norra Kosovo. Denne ska utses av det kosovanska inrikesministeriet på förslag från borgmästarna i de fyra kommunerna. Den etniska sammansättningen hos Kosovopolisen i de fyra kommunerna ska reflektera befolkningssammansättningen där. Rättsväsendet i norra Kosovo ska integreras i det kosovanska systemet. Appellationsdomstolen i Pristina ska etablera en panel vars majoritet ska bestå av serbiska domare och som har att hantera alla fall från kommuner med serbisk majoritetsbefolkning samt öppna en avdelning i norra Mitrovica. Kommunalval ska med hjälp av OSCE hållas i de fyra kommunerna i norra Kosovo under 2013. Slutligen innefattar avtalet att ingen part ska blockera den andres EU-integration.⁸ I maj nåddes enighet kring en implementeringsplan kopplad till avtalet.⁹

I slutet av juni beslutade EU att inleda förhandlingar om ett stabiliserings- och associeringsavtal med Kosovo samt att senast i januari 2014 inleda medlemskapsförhandlingar med Serbien.¹⁰

1.3. Om etniska minoriteters situation generellt

UNHCR:s företrädare i Pristina slår såvitt gäller minoriteters situation fast att det inte är möjligt att identifiera några mönster av förföljelse eller MR-övergrepp på etniska grunder eller att situationen för minoriteter inte skulle

³ Radio Free Europe Radio Liberty, 2012-10-19; Balkan Insight, 2012-10-19

⁴ Radio Free Europe Radio Liberty, 2012-10-22; Balkan Insight, 2012-10-22

⁵ Se exempelvis Radio Free Europe Radio Liberty, 2013-01-05; 2013-01-20; Balkan Insight, 2012-11-05; 2013-01-10,

⁶ Radio Free Europe Radio Liberty, 2013-02-06; Balkan Insight, 2013-02-07

⁷ Radio Free Europe Radio Liberty, 2013-04-08

⁸ European Voice, 2013-04-19

⁹ Balkan Insight, 2013-05-23

¹⁰ Europeiska Unionens Råd, 2013-06-25, sid. 7f. Bekräftades senare av Europeiska rådet, 2013-06-28, sid. 12f.

vara säker. De problem som minoritetspersoner kan ha och som relaterar till deras säkerhet är snarare individualiserade och historisk – exempelvis en persons agerande under kriget kan ha betydelse – men det är inte möjligt att tala i generella termer. Det finns dock ”hotspots” där enskilda händelser har inträffat.¹¹

Företrädarna för EU:s kontor i Pristina slår fast att det finns ett legalt ramverk och strategier på plats, på central och lokal nivå, såvitt gäller minoriteter och interetniska relationer. De problem som finns relaterar snarare till implementering och politisk vilja; att myndigheterna inte lever upp till det man beslutat om. Företrädarna betonar att det även brister vad gäller konstruktivt deltagande från minoriteternas sida. Interetniska relationer varierar från område till område till Kosovo och fortfarande finns en bristande tillit mellan de etniska grupperna.¹²

Etniskt motiverade brott följer enligt EU-kontorets företrädare politiska trender. Sommaren 2011 sågs i de norra delarna en ökning av sådana brott i form av vandalism. Det är även möjligt att se spridningseffekter och ett ökat antal incidenter i västra Kosovo. Företrädarna betonar att de flesta incidenter inte utgörs av fysiskt våld utan av skadegörelse, inbrott och stölder i obebodda hus. Under början av 2013 förekom attacker mot serbiska gravplatser.¹³

Även om brott förekommer överallt och drabbar alla etniska grupper, konstaterar företrädarna att brott som drabbar etniska serber får större konsekvenser. En viktig aspekt är frågan om vilka signaler som skickas ut och om ett begånget brott fördöms eller inte av kosovanska myndighetsföreträdare.¹⁴

Även UNICEF:s företrädare kopplar samman det politiska läget och dialogen mellan Pristina och Belgrad med den serbiska minoritetens situation. Vid Migrationsverkets besök redogjorde företrädarna för att man under början av 2013 hade sett ett ökat antal incidenter mot personer och symboler samt ökade spänningar. Hos den serbiska befolkningen finns genuina farhågor om dess säkerhet.¹⁵

1.4. Återvändande bland minoriteter

Det bör inledningsvis noteras att flera källor som här refereras i sina resonemang inte gör någon tydlig åtskillnad mellan personer som återvänder till Kosovo efter att ha tillbringat lång tid, många gånger sedan slutet av 1990-talet, utomlands och personer som mer nyligen har lämnat Kosovo.

---

¹¹ Företrädare för UNHCR i Pristina

¹² Företrädare för EU:s kontor i Kosovo

¹³ Ibid

¹⁴ Ibid

¹⁵ Företrädare för UNICEF i Pristina

Enligt UNHCR:s företrädare är intresset för att återvända till Kosovo idag mindre än vad det var tidigare. Bland orsakerna därtill pekar företrädarna ut den ekonomiska situationen; de rådande förhållandena främjar möjligen inte ett hållbart återvändande. Det är särskilt svårt för egendomslösa familjer. Säkerhetsaspekter är idag jämfört med tidigare ett mindre problem även om det fortfarande, i vissa serbdominerade områden i norr, finns vissa problem. Etniska incidenter förekommer fortfarande men är inte en viktig orsak till det lägre återvändandet. Många återvändare har framgångsrikt återintegrerats utan säkerhetsproblem. Generellt, anser UNHCR:s företrädare, finns inga säkerhetsproblem för återvändare, men väl integrationsproblem.¹⁶

UNHCR övervakar flygplatsen i Pristina såvitt gäller återvändande. Under 2012 observerades 3 000 personer som återvände, frivilligt eller med tvång, varav 800 personer tillhörde minoritetsgrupper. Minoritetsgruppers andel av återvändare ökar, särskilt romers. 440 av dessa uppgav att de inte kunde återvända till sina ursprungsorter på grund av att de saknade boende där, säkerhetsfarhågor eller att ingen ur deras familj eller etniska grupp bodde kvar där. Detta indikerar, anser UNHCR:s företrädare, att det föreligger problem när det gäller återintegration. 475 personer hade inget boende ordnat. Vissa fick boende ordnat genom Inrikesministeriet, andra genom släktingar och frivilligorganisationer. 35 personer uppgav att de omedelbart skulle resa vidare till något grannland där familj fanns. Sannolikt, bedömer företrädarna, var dessa personer inte från Kosovo.

81 personer bedömdes som sårbara/särskilt utsatta fall, av antingen medicinska skäl eller att det rörde sig om barn utan vårdnadshavare.

1 200 av återvändarna bad om hjälp med folkbokföring. Sådant bistånd ges genom UNHCR:s partnerorganisation CRP/K. Det är oftast inga problem med folkbokföring men i 200 fall fanns vissa problem. Frågan om folkbokföring är särskilt svår när det gäller barn som fötts i utlandet.¹⁷

Det är i första hand Inrikesministeriet som ansvarar för återvändande från Västeuropa, Kanada och USA. Visst reintegreringsstöd finns tillgängligt för återvändande personer som lämnade Kosovo före juli 2010.¹⁸

Ministry for Communities and Returns (MCR) är enligt dess företrädare främst aktiva i relation till frivilligt återvändande men är inte involverade i återvändande från tredjeland (läs utanför forna Jugoslavien). Deras fokus är på alla minoritetsgrupper och inte enbart på dem som återvänder. Skillnaderna mellan MCR:s och Inrikesministeriets stöd till återvändare är att det senare ministeriet inkluderar personer som har återvänt tvångsvist

¹⁶ Företrädare för UNHCR i Pristina

¹⁷ Ibid

¹⁸ Migrationsverket, 2012-10-17

medan MCR:s huvudsakliga fokus är på frivilligt återvändande, främst från forna Jugoslavien (jämför ovan).¹⁹

MCR ger stöd till återvändare genom att bygga hus till dem, lämna ekonomiska bidrag för att starta företag samt socialhjälp. De flesta återvändare är äldre människor. Ofta utgörs MCR:s stöd av jordbruksmaskiner och utrustning eftersom det ofta rör sig om återvändande till landsbygden. Ministeriet ger även visst stöd till människor som har svårigheter, även om de inte är återvändare. RAE-personer dominerar bland återvändare.²⁰

---

¹⁹ Företrädare för Ministry for Communities and Returns i Pristina

²⁰ Ibid

2. Romers, ashkaliers och egyptiers situation

2.1. Kategoriseringen av romska grupper

Migrationsverket konstaterar i Landprofil Kosovo, som bygger på en utredningsresa som genomfördes 2009, att definitionerna av romer, ashkalier och egyptier är vanskliga att göra, men att de bygger på faktorer såsom självidentifikation, språk och yttre sammanhang. Det redogörs för att romer ofta lever i anslutning till etniska serber, talar romani och serbiska samt tenderar att vända sig till de serbiska institutionerna, medan ashkalier och egyptier tenderar att leva närmare den albanska majoritetsbefolkningen, talar albanska och vänder sig till de kosovanska institutionerna. Vidare konstateras i Landprofilen att definitionerna av och åtskillnaderna mellan de tre grupperna till viss del förefaller vara en sentida politisk konstruktion och en kollektiv överlevnadsstrategi för de olika grupperna.²¹

Även om distinktionen förefaller vara en sentida konstruktion är den idag allmänt vedertagen. Företrädaren för Civil Rights Program Kosovo (CRP/K) är dock ifrågasättande och betonar att åtskillnaden mellan de tre grupperna romer, ashkalier och egyptier (RAE) är en serbisk 1990-talskonstruktion i syfte att visa på att många folkgrupper levde i Kosovo, inte enbart albaner. Språk är den vanligaste förklaringen till åtskillnaden mellan grupperna. Ashkalier tenderar att leva i anslutning till albaner, vilket bygger på deras gemensamma språk och innebär att de uppfattas som "albaner".²²

2.2. Säkerhetssituation

UNHCR:s företrädare i Pristina anser såvitt gäller minoriteters, inklusive RAE:s, situation att det inte är möjligt att identifiera några mönster av förföljelse eller MR-övergrepp på etniska grunder eller att situationen för minoriteter inte skulle vara säker. De problem som minoritetspersoner kan ha är snarare individualiserade och det är inte möjligt att tala i generella termer. Det finns dock oroliga områden ("hotspots") där enskilda händelser har inträffat.²³

När det gäller eventuella säkerhetshot mot eller utsatthet hos romer på grund av tidigare association till serber betonar UNHCR:s företrädare att detta kan vara relevant på individuell nivå men att det inte gäller för den romska gruppen som sådan och att det inte heller är möjligt att dra slutsats om att situationen för romer, eller ashkalier och egyptier, som grupp är osäker. Det är dock osäkert om internflykt för personer med sådan säkerhetsproblematik är ett effektivt alternativ. Enskilda personer lever vanligtvis i familje- och

²¹ Migrationsverket, 2009-05-29

²² Företrädare för Civil Rights Program Kosovo i Pristina

²³ Företrädare för UNHCR i Pristina

samfundsgemenskap och behöver deras stöd. För en enkel person utan utbildning är det svårt att klara sig i en stad på egen hand.²⁴

Företrädare för en internationell organisation i Pristina formulerar sig något mindre säkert och resonerar kring att associationen mellan serber och romer skulle kunna ha betydelse på gruppnivå, men pekar på att det är svårt att bedöma om säkerhetsincidenter mot romer har att göra med misstänkt samröre med serber och att sådana incidenter troligen inte har sådana motiv utan snarare bottnar i romers sociala status.²⁵ Företrädare för en internationell organisation i Mitrovica bekräftar dock UNHCR:s resonemang om att romers koppling till serber under konflikten inte längre är en relevant faktor att ta i beaktande när man bedömer romers säkerhetssituation på gruppnivå. Samtidigt betonar företrädaren att det förhållandet att romer talar serbiska och inte är muslimer ger dem en särställning hos etniska albaner, vilket skulle påverka deras säkerhetssituation vid en eventuell konflikt. Idag, konstaterar företrädaren, diskrimineras romer men de befinner sig inte i någon särskild säkerhetssituation.²⁶ På liknande sätt lyfter UNHCR:s företrädare, snarare än utsatthet på grund av tidigare samröre med serber, fram RAE:s egendomslöshet som ett särskilt problem.²⁷

Romer bosatta norr om Ibar har, enligt företrädaren för en internationell organisation i Mitrovica, samma problem som i övriga Kosovo men har det, liksom ashkalier, sannolikt bättre och säkrare norr om Ibar än söder om floden.²⁸ Denna beskrivning förefaller motsägas av den romske företrädaren i Gnjilane. Enligt denne är situationen för romer i norra Kosovo, som av honom beskrivs som en konfliktzon, sämre än i övriga delarna. Därutöver lyfter företrädaren fram Prizren som en kommun där situationen för romer är bättre, vilket förklaras som ett resultat av avsaknaden av parallella serbiska institutioner och att romer är bättre integrerade i det kosovanska samhällssystemet.²⁹

CRP/K:s företrädare betonar att vissa romer efter kriget har anklagats för samröre med serber och att det förekommit mord och kränkningar på grund av sådana anklagelser. Situationen var särskilt allvarlig i anslutning till kriget och den dåvarande avsaknaden av mekanismer för att hantera sådana anklagelser. Även om det fortsatt finns problem är situationen idag bättre och det finns inte några mönster av våld mot RAE. Generellt sett finns inga stora problem.³⁰

---

²⁴ Ibid

²⁵ Företrädare för internationell organisation i Pristina

²⁶ Företrädare för internationell organisation i Mitrovica

²⁷ Företrädare för UNHCR i Pristina

²⁸ Företrädare för internationell organisation i Mitrovica

²⁹ Lokal företrädare för den romska befolkningen i Gnjilane

³⁰ Företrädare för Civil Rights Program Kosovo i Pristina

2.2.1. Rapportering om incidenter

Enligt företrädare för en internationell organisation i Pristina, som Lifos bedömer ha goda förutsättningar att uppskatta säkerhetssituationen för minoritetsgrupper, genom den egna organisationen och samarbete med den kosovanska polisen, drabbar de flesta, en majoritet, av alla säkerhetsincidenter etniska serber (se vidare kapitel 3), men det förekommer även incidenter mot romer. Varje månad drabbas RAE-personer av i genomsnitt fem till tio säkerhetsincidenter (att jämföra med 30-40 som varje månad drabbar etniska serber). Enligt företrädaren kan det förhållandet att RAE lever skilda från andra grupper vara en förklaring till att färre fall av säkerhetsincidenter drabbar dem. Det finns enskilda fall av attacker mot romska bosättningar.³¹

Företrädare för en internationell organisation i Mitrovica konstaterar att de etniska "problem" som finns i dagens Kosovo främst rör serber som är bosatta i de södra delarna och albaner i de norra delarna. Nästan alla etniskt relaterade incidenter rör albaner och serber. Företrädaren känner inte till några rapporter om säkerhetsincidenter med etniska förtecken som drabbat romer men pekar på att sådana incidenter inte skulle få samma uppmärksamhet.³²

Enligt en internationell organisations företrädare i Pristina är det svårt att bedöma förekomsten av sådana incidenter mot gruppen. Enligt företrädaren anmäler personer ur RAE-grupperna sällan brott de utsatts för och är motvilliga att framträda när de drabbats i säkerhetsincidenter.³³

Enligt företrädarna för EU:s kontor i Pristina förekommer säkerhetsincidenter som drabbar RAE. Detta har dock inte flaggats upp som ett problem och de känner inte till några rapporter om allvarliga våldsbrott. I likhet med representanten för en internationell organisation i Pristina, resonerar företrädarna kring möjlig underrapportering av säkerhetsincidenter som drabbar RAE, men betonar samtidigt, liksom UNHCR:s representant, att RAE:s problem inte så mycket är relaterade till fysiskt våld eller stölder utan snarare fattigdom och diskriminering.³⁴

CRP/K:s företrädare hänvisar till polisens statistik över etniskt våld och konstaterar att det har skett en kraftig minskning under 2000-talet. Nu sker mycket få sådana incidenter som drabbar personer ur RAE-grupperna; de flesta incidenter sker mellan albaner och serber. Samtidigt menar företrädaren att det finns fall av etniskt våld som inte rapporteras och att statistiken inte visar hela bilden. RAE accepterar trakasserier som en del av deras liv. Företrädaren pekar även på det vanskliga i att bedöma vad som utgör etniskt våld, vilket även är föremål för diskussion inom polisen.³⁵

³¹ Företrädare för internationell organisation i Pristina

³² Företrädare för internationell organisation i Mitrovica

³³ Företrädare för internationell organisation i Pristina

³⁴ Företrädare för EU:s kontor i Kosovo

³⁵ Företrädare för Civil Rights Program Kosovo i Pristina

Polisens företrädare betonar att det är domstolen, inte polisen, som avgör om ett brott har varit etniskt motiverat och att polisen i sin statistik inkluderar sådana brott som möjligen har varit etniskt motiverade. Liksom CRP/K:s företrädare nämnt, uppger polisens representant att det inom organisationen har förekommit mycket diskussioner om vilka brott som ska inkluderas. Polisen inkluderar inte brott såsom inbrott i statistik över brott med möjligt etniskt motiv enbart på den grunden att exempelvis förövaren är etnisk alban och offret serb. Under 2012 anmäldes 45 944 brott. Samma år bedömde polisen att 23 brott var etniskt motiverade (11 albanska offer, 12 serbiska och inga RAE). Under 2011 bedömdes 21 brott vara etniskt motiverade.³⁶

Enligt en internationell organisations företrädare i Pristina finns det en motvillighet hos den kosovanska polisen att identifiera etniska motiv som bakomliggande faktorer till brott.³⁷

Den romske företrädare som Migrationsverket konsulterat ger en dystrare bild av romers säkerhetssituation. Företrädaren uppger att säkerhetsrelaterade incidenter som drabbar romer i Gnjilane³⁸ har ökat i antal och sker cirka en gång per månad.³⁹ Vid värdering av dessa uppgifter ska noteras att företrädaren inte specifikt talar om brott som har etniska motiv. Även företrädarens utsagor om anmälningsbenägenhet och fällande domar bör därutöver tas i beaktande (se vidare under rubrik 5.2.).

2.2.2. RAE-kvinnor som offer för våldsbrott⁴⁰

Enligt företrädaren för Kvinna till Kvinna förekommer mycket våld mot kvinnor inom RAE-gruppen. Enligt företrädaren är RAE-kvinnor mer utsatta än andra kvinnor i Kosovo. Många flickor tvingas gifta sig i 16-årsåldern. Det förekommer att unga flickor säljs till romska män men även albanska män (trafficking för sexuella ändamål). Det finns även fall där romska flickor tvingats (mot betalning) gifta sig utomlands.

Det förekommer att romska kvinnor anmäler våld i hemmet och vänder sig till härbärgen/skyddade boenden och i sådana fall sker detta ofta genom romska organisationer som har kontakt med härbärgen/skyddade boenden. De starka familjestrukturerna och den socioekonomiska situationen utgör dock hinder för utsatta RAE-kvinnor att polisanmäla eller söka annat stöd. Företrädaren, som ställer sig kritisk till kosovopolisens hantering av våld i hemmet generellt, känner till att polisen har agerat i enskilda fall där RAE-kvinnor fallit offer för våld i hemmet.

Polisen har ingripit och försöker ta krafttag mot trafficking och arbetar enligt en handlingsplan. Företrädaren känner inte till polisens reaktioner mot

³⁶ Företrädare för inrikesministeriet i Pristina

³⁷ Företrädare för internationell organisation i Pristina

³⁸ Enligt företrädaren är 550 romer bosatta i Gnjilane

³⁹ Lokal företrädare för den romska befolkningen i Gnjilane

⁴⁰ Detta korta avsnitt bör läsas tillsammans med en kommande Lifos-rapport som bland annat behandlar våld i hemmet i Kosovo generellt.

tvångsgifte och kan inte uttala sig om detta. Tvångsgifte förekommer i minoritetsgrupperna och företrädaren har svårt att se att polisen skulle ha något intresse av att blanda sig i, men det handlar även om att minoritetsgrupperna tenderar att inte vända sig till polisen.

Företrädaren uppmärksammar även romska kvinnor som under kriget utsattes för sexuellt våld av medlemmar ur KLA. Sådana frågor är helt tabubelagda i det kosovanska samhället. Inte heller inom familjerna talar man om detta eftersom det inte är accepterat. Mot denna bakgrund pekar företrädaren på att kvinnor som tidigare utsatts för sexuellt våld kanske inte vågar berätta om detta i samband med asylansökan. EULEX har mandat att utreda krigsbrott, inklusive sexuellt våld.⁴¹

Romaorganisationer som Kvinna till Kvinna samarbetar med uppger att det förekommer romska kvinnor som återvänder till det hem där de tidigare utsatts för våld och som är livrädda eftersom de inte kan komma undan.⁴²

2.3. Diskriminering och marginalisering

Företrädaren för CRP/K betonar, i likhet med andra källor⁴³, att det grundläggande problemet för RAE inte är bristande säkerhet utan snarare hur de tas emot av den övriga befolkningen. Diskrimineringen är svår och sker i vardagen; på kaféer, i affärer, på bussar, i kontakter med sjukvården och sociala myndigheter. Det finns ingen effektiv mekanism för att klaga. I dessa avseenden, resonerar företrädaren, finns inga skillnader mellan romer, ashkalier och egyptier vad gäller levnadsförhållanden och tillgång till service. De tre gruppernas problem är identiska.⁴⁴

Ett flertal källor pekar på, i linje med vad som konstaterats ovan angående utvecklingen på det kosovanska lagstiftningsområdet, att viktiga lagar gällande antidiskriminering som har betydelse för minoriteter, och även annan MR-relaterad lagstiftning, under senare år har stiftats.⁴⁵

Kosovos ombudsperson konstaterar att RAE är de mest diskriminerade grupperna i Kosovo och att diskriminering förekommer på alla områden: ekonomiskt, hälsa, utbildning, socialt. Kosovos arbetslöshet, cirka 45 procent, är den högsta i Europa men bland landets RAE är arbetslösheten troligen runt 90 procent. Den främsta förklaringen till RAE-gruppernas svåra situation är att de saknar starkt stöd. Det finns ingen som för deras talan och kämpar för deras rättigheter.⁴⁶

---

⁴¹ Företrädare för Kvinna till Kvinna i Pristina

⁴² Ibid

⁴³ Den romske företrädare som verket konsulterat uppger dock att de främsta orsakerna till att romer idag lämnar Kosovo är social exklusion och den ekonomiska krisen men även säkerhetsproblem.

⁴⁴ Företrädare för Civil Rights Program Kosovo i Pristina

⁴⁵ Företrädare för UNICEF i Pristina, Civil Rights Program Kosovo i Pristina

⁴⁶ Kosovos ombudsperson

Samtidigt betonar ombudspersonen att framsteg görs av de statliga institutionerna. Mer långsiktighet efterfrågas dock; ibland, anser ombudspersonen, finns en naiv inställning – ekonomiska stöd och bostäder är inte tillräckligt. Långsiktiga satsningar som syftar till att integrera RAE måste göras.⁴⁷

Flera källor problematiserar dock effekten av antagen lagstiftning och implementeringen av fattade beslut.

Företrädaren för CRP/K anser att antidiskrimineringslagen har haft liten praktisk effekt och ifrågasätter även i övrigt vilken effekt stiftade lagar har på RAE:s situation.⁴⁸

Företrädarna för EU:s kontor i Pristina konstaterar att den nationella strategin för RAE, som funnit på plats sedan 2009 och sträcker sig fram till 2015, bland annat innehåller 370 åtgärder som ska vidtas. Implementeringen har nu utvärderats och situationen är inte tillfredsställande. Fattigdom, boendeproblematik och social utsatthet är fortsatta problem bland RAE. UNDP och OSCE kommer att finansiera experter som ska övervaka implementeringen av strategin. Dessa experter ska vara kopplade direkt till olika ministerier. Möjligheterna till visaliberalisering är en drivkraft i de kosovanska myndigheternas arbete med strategin. Samtidigt förekommer att myndigheterna förringar de svårigheter RAE lever med och hänvisar till liknande svåra förhållanden i andra länder. De insatser som görs för att förbättra RAE:s situation drivs alla fram av internationella givare; frågor som saknar stöd hos majoritetsbefolkningen – situationen för exempelvis RAE och HBTQ-personer – prioriteras inte och satsas inte på av kosovanska politiker.⁴⁹

Även företrädarna för UNICEF resonerar kring handlingsplanen för integrationen av RAE och den uppföljning – en halvtidsutvärdering i november 2012 – som har genomförts och följts av sektoranalyser. Många brister identifierades vad gäller implementering och uppnådda resultat. Inom kort kommer ett möte hållas med internationella organisationer och kosovanska myndigheter för att identifiera vilka åtgärder som behöver vidtas. Problemen är kopplade till de svaga kosovanska institutionerna. Trots stort internationellt stöd är institutionerna svaga och kompetensen bland tjänstemän ett problem. Efter självständighetsförklaringen har det skett en forcering vad gäller att anta lagstiftning, strategier och handlingsplaner men i implementeringen har det funnits stora svagheter.⁵⁰

Likaså pekar företrädaren för Kvinna till Kvinna i Pristina på de stora brister som finns i implementeringen av den nationella strategin och den relaterade

---

⁴⁷ Ibid

⁴⁸ Företrädare för Civil Rights Program Kosovo i Pristina

⁴⁹ Företrädare för EU:s kontor i Kosovo

⁵⁰ Företrädare för UNICEF i Pristina

handlingsplanen för integration av RAE samt problematiserar även att det inte görs någon åtskillnad mellan män och kvinnor och de olika problem som de möter.⁵¹

Ombudspersonen konstaterar att institutionen tar emot få anmälningar från RAE – 18 anmälningar under 2011. Detta är ombudspersonens främsta problem och följande förklaringar identifieras:

- Att institutionen inte har några romanitalande anställda som även bor i RAE-samhällen.
- Att RAE upplever att de kosovanska institutionerna inte tar deras problem på allvar och att ombudspersonen är en statlig institution.
- Att det kan finnas en tendens hos RAE att ibland välja att ”internationalisera” sina problem, dvs. att vända sig till internationella organisationer istället för ombudspersonen.⁵²

På samma sätt som få anmälningar kommer till ombudspersonen från RAE, konstaterar företrädare för en internationell organisation i Pristina att RAE-personer ofta inte anmäler diskriminering som de utsatts för.⁵³

Den romske företrädaren i Gnjilane samarbetar med kosovanska institutioner och deltar i möten med myndigheter, men beskriver att han uppfattar sig som ett ”alibi” under sådana möten. Romer är oftast marginaliserade i sådana sammanhang.⁵⁴

2.3.1. Socioekonomi

Arbetslösheten i Kosovo är hög och drabbar RAE-gruppen och andra utsatta särskilt hårt. OSCE har tidigare rapporterat om att situationen för romer på arbetsmarknaden är mycket svår. Låg utbildning och avsaknad av erfarenheter hindrar romerna från att anställas. Därutöver är privata företag och lokala institutioner obenägna att anställa romer. Många romska familjer är därför hänvisade till socialhjälp och pensioner – från kosovanska eller serbiska myndigheter eller både och – som är helt otillräckliga för att mildra den extrema fattigdom som finns bland den romska befolkningsgruppen. I viss mån förekommer säsongsarbeten, men de vanligaste arbetena för romer är i den informella sektorn. Ett mycket begränsat antal romer är anställda som tjänstemän inom kosovanska eller serbiska institutioner, den offentliga sektorn och i tidigare statliga företag. Kvinnor har vanligen, på grund av tidiga äktenskap och avhopp från skolan, färre kvalifikationer och färdigheter än män i den romska gruppen.⁵⁵

Den romske företrädaren i Gnjilane konstaterar att många romer lider av fattigdomen i Kosovo. Tack vare de parallella strukturerna har dock många romer tillgång till två sociala system. Romer vänder sig vanligtvis till de serbiska institutionerna. Det kosovanska socialsystemet ger stöd enbart till

⁵¹ Företrädare för Kvinna till Kvinna i Pristina

⁵² Kosovos ombudsperson

⁵³ Företrädare för internationell organisation i Pristina

⁵⁴ Lokal företrädare för den romska befolkningen i Gnjilane

⁵⁵ OSCE, 2011-02-08, sid. 5

familjer med barn under fem år samt äldre och funktionshindrade medan det serbiska systemet ger stöd till alla fattiga. Från den senare strukturen kan en familj få maximalt 150 EUR/månad. Det förekommer att familjer får stöd från båda systemen samtidigt.⁵⁶ Socialhjälp är tillgängligt enbart för familjer med barn under sex år.⁵⁷

Enligt företrädare för en internationell organisation i Pristina är informella boenden och bosättningar ett fortsatt problem för RAE.⁵⁸

Enligt företrädaren för CRP/K är romer särskilt marginaliserade i områden där de befinner sig i minoritet. Företrädaren ger exempel på gettoisering av romer som skett på politiskt initiativ. Detta har skett sedan politiker beslutat om att bygga särskilda bostadsområden för romer på vissa avskilda platser. Även om politiker vill visa god vilja försvårar sådana åtgärder, enligt företrädaren, romers tillgång till service på grund av avstånd.⁵⁹

Enligt CRP/K:s företrädare finns problem (liknande dem när det gäller folkbokföring, se nedan) såvitt avser dokumentation av egendom. Det finns problem med ockupation av egendom, vilket är en konsekvens av kriget.⁶⁰ Även UNICEF:s företrädare identifierar egendomsfrågor som ett (ännu större) problem (än folkbokföring). RAE och etniska serber är i detta avseende de mest sårbara grupperna. Den jugoslaviska, socialistiska bakgrunden gör det svårt att bevisa äganderätt.⁶¹

De blyförgiftade läger i norra Mitrovica som tidigare varit föremål för allvarlig kritik i internationell rapportering⁶², har stängts⁶³ och ersättningsboenden har erbjudits⁶⁴. Enligt företrädaren för CRP/K uppstod problem när det gäller ägandefrågan i samband med att de boende evakuerades från lägren och flyttade till nybyggda bostäder. Lösningen blev att de nya bostäderna fick status som kollektivcentra.⁶⁵

2.3.2. Registrering/folkbokföring

Två typer av registrering finns i Kosovo: dels registrering av bland annat födsel, äktenskap och dödsfall ("registration of civil status"), dels registrering som är kopplad till utfärdande av handlingar såsom identitetskort, körkort och pass ("civil registration"). Inrikesministeriet har det övergripande ansvaret för båda typerna av registrering genom Civil Registration Agency (CRA). På lokal nivå ansvarar kommunala kontor (municipal civil registration offices (MCROs), som ligger under

⁵⁶ Lokal företrädare för den romska befolkningen i Gnjilane

⁵⁷ Företrädare för UNICEF i Pristina

⁵⁸ Företrädare för internationell organisation i Pristina

⁵⁹ Företrädare för Civil Rights Program Kosovo i Pristina

⁶⁰ Ibid

⁶¹ Företrädare för UNICEF i Pristina

⁶² Se exempelvis Human Rights Watch, 2009-06-23

⁶³ Företrädare för internationell organisation i Mitrovica

⁶⁴ Även denna process har varit föremål för kritik, se exempelvis OSCE, 2012-09-01, sid. 22f.

⁶⁵ Företrädare för Civil Rights Program Kosovo i Pristina

inrikesministeriet, för civil registrering medan ärenden relaterade till civil status genom delegation sköts av kommunala kontor (municipal civil status offices (MCSOs)). Det är de senare som utfärdar motsvarande personnummer liksom födelse- och äktenskapsbevis samt dödsattester.⁶⁶

Enligt Lagen om civil registrering ska ett barns födsel registreras inom 15 dagar, dock i undantagsfall inom 30 dagar (artikel 34). Lagen ger dock även utrymme för senare registrering (artikel 54), liksom för omregistrering av personer som tidigare varit registrerade (artikel 55).⁶⁷ Den senare paragrafen tar närmast sikte på personer som var registrerade i Kosovo före kriget.

Att förete den dokumentation som krävs för registrering beskrivs av OSCE som en av flera utmaningar som personer som ansöker om registrering ställs inför. Register som förstördes, skadades eller hamnade utanför Kosovo i samband med kriget och avsaknad av tillgång till dessa register orsakar problem i identifieringsprocessen. Lagstiftningen ger utrymme för flexibilitet när det gäller "andra dokument" som kan användas för att fastställa en persons identitet och rätt till registrering. Likaså ges utrymme för att använda vittnesmål. OSCE pekar dock på att avsaknaden av tydliga riktlinjer gällande vittnesmål och "andra dokument" har lett till en inkonsekvent tillämpning av lagstiftningen, särskilt vad gäller registrering av födslar som skett i hem, sena registreringar och omregistreringar.⁶⁸

Företrädaren för CRP/K bedömer att 20 procent av alla RAE i Kosovo fortfarande saknar registrering och enligt företrädaren finns liknande problem när det gäller dokumentation av egendom. Organisationen driver för närvarande (vid tidpunkten för mötet) ett projekt i vilket barn som inte är registrerade identifieras. Under två månader har organisationen identifierat 400 barn, av vilka en majoritet är romer. I vissa fall saknar även barnens föräldrar registrering. Organisationen bistår oregistrerade att folkbokföra sig och lyckas oftast med detta. Ibland kan föräldrarna sätta upp hinder. Likaså kan det vara svårt att bevisa att en person har rätt till folkbokföring och ibland går fall till domstol. En kombination av bevis används och bevisning kan utgöras av vittnesmål från grannar. Det föreligger inga andra hinder för personer att registrera sig. Det är inga höga kostnader för den enskilde som förknippas med registrering.⁶⁹

CRP/K har enligt dess företrädare ingått samarbetsavtal med samtliga kommuner i Kosovo. Sedan 2012 finns även en instruktion från centralt håll om att romer är undantagna från att betala avgiften för registrering. Organisationens samarbete med kosovanska myndigheter i registreringsfrågor är gott.⁷⁰

---

⁶⁶ OSCE, juli 2012, sid. 6f

⁶⁷ Law No.04/L – 003 On Civil Status

⁶⁸ OSCE, juli 2012, sid. 15f.

⁶⁹ Ibid

⁷⁰ Ibid

UNICEF:s företrädare hänvisar till en studie som genomfördes 2009 och som visade att 14 procent av alla familjer som ingick i undersökningen hade barn som inte var registrerade. De som saknade registrering inkluderade inte enbart RAE, utan även etniska albaner i vissa rurala områden, men även i städer som Pristina. Nu har en metod för att identifiera oregistrerade barn utvecklats.⁷¹

Ett grundläggande problem, enligt företrädarna, är att tjänstemän i kommunerna som ger samhällsservice inte besöker fältet, de når inte ut till befolkningen. Bland befolkningen kan exempelvis frågan om hur man ska ta sig till registreringskontoret vara av avgörande betydelse. UNICEF söker, bland annat genom SMS-projekt, kreativa sätt att arbeta med registrering av barn. UNICEF samarbetar med personer inom RAE-gruppen och ber dessa att genom SMS skicka in uppgifter om oregistrerade barn. Under de senaste fem månaderna har ett pilotprojekt genomförts inom vilket lokalsamhällen besökts för att identifiera oregistrerade barn och hjälpa deras familjer med registrering. I 16 kommuner har under några månader 540 barn identifierats. 50 procent av dessa var romer och bland dessa fanns både återvändare och personer som tidigare inte lämnat Kosovo.⁷²

Andra hinder för registrering är, enligt UNICEF:s företrädare, att familjer inte förstår vilka fördelar som förknippas med registrering. De är inte beredda att betala bussbiljetter etc. för att ta sig till registreringskontoren. Utan registrering har man i utgångspunkt inte tillgång till socialhjälp, utbildning och sjukvård. Man kan dock ändå få tillgång till sjukvård och skola men det är då beroende av den lokale rektorns med fleras goda vilja. Detta fungerar dock oftast.⁷³ CRP/K:s företrädare uppger såvitt gäller RAE:s tillgång till sjukvård, utbildning etc. att avsaknad av folkbokföring i detta avseende inte utgör ett problem eftersom det finns möjlighet att få juridisk representation genom organisationen.⁷⁴

Liksom CRP/K:s uppger UNICEF:s företrädare att svårigheter kan föreligga för den enskilde att bevisa sin sak i registreringsärenden. Jugoslaviska födelsebevis förekommer i sådana ärenden och i ärenden där barn är födda utomlands måste ambassader m.fl. blandas in. Det kan vara svårt för den enskilde att utan stöd bli registrerad.⁷⁵

Även företrädarna för såväl en internationell organisation i Pristina som EU:s kontor identifierar bristande folkbokföring bland RAE som ett problem. De förra pekar särskilt på RAE:s svårigheter att betala avgifter för registrering. I april 2013 initierade myndigheter avgiftsfri registrering. Policyn genererade dock ingen substantiell ökning av antalet registreringsansökningar från RAE-personer.⁷⁶

⁷¹ Företrädare för UNICEF i Pristina

⁷² Ibid

⁷³ Ibid

⁷⁴ Företrädare för Civil Rights Program Kosovo i Pristina

⁷⁵ Företrädare för UNICEF i Pristina

⁷⁶ Företrädare för internationell organisation i Pristina

Även EU-kontorets företrädare nämner den avgiftsfria registreringen, och anser i övrigt att det har skett framsteg vad gäller registrering av och utfärdande av dokument till RAE. Sannolikt har Kosovo, enligt företrädarna, kommit en bit på vägen i och med att ett förenklat förfarande för att få handlingar utfärdade har införts. Problemen med registrering har i Kosovo uppmärksammats och det finns program som ger stöd åt myndigheten som arbetar med registreringar. Syftet med programmen är bland annat att förhindra bedrägerier och registrering av dubbla identiteter, utveckla säkrare dokument samt kompetensutveckla.⁷⁷

2.3.3. Sjukvård

UNHCR:s företrädare uppger att RAE i allmänhet har tillgång till sjukvård. Företrädarna har inte sett rapporter eller hört talas om fall där RAE har nekats vård. Det finns i vart fall inget mönster i relation till detta. Romer vänder sig i första hand till serbiska vårdinstitutioner i serbdominerade områden men skulle sannolikt även erbjudas vård inom de kosovanska systemen.⁷⁸

Företrädarna för en internationell organisation i Pristina konstaterar att RAE har brister i sin tillgång till sjukvård men känner inte heller de till några fall där person ur RAE-grupperna har nekats vård. Vården är subventionerad, kostnadsfri för låginkomsttagare. Romer har tillgång till både den serbiska och kosovanska sjukvården, men föredrar att vända sig till den serbiska sjukvården. De vänder sig dock även till den kosovanska vården.⁷⁹

Företrädaren för Kvinna till Kvinna hör talas om diskriminering av RAE inom sjukvården på grund av dels deras etnicitet, dels deras svaga ekonomiska situation. Det är inte alltid accepterat inom familjen att RAE-kvinnor vänder sig till sjukvården, under graviditet och vid förlossning etc. Det förekommer diskriminering av RAE i sjukvården men det finns även många hinder inom gruppen.⁸⁰

Såvitt gäller vårdinrättningar och den romska befolkningens tillgång till dessa i Gnjilane, uppger den romske företrädaren följande. I kommunen finns serbiska vårdinrättningar endast i de omkringliggande byarna. I olika byar finns olika typer av serbiska institutioner. I staden Gnjilane finns enbart kosovanska vårdinstitutioner. Den serbiska vårdstrukturen tar i högre grad emot romska patienter. Romer vänder sig dit under dagtid. På andra tider vänder de sig till kosovanska vårdinstitutioner. Den serbiska vården är gratis, medan den kosovanska är avgiftsbelagd, även för etniska albaner. Företrädaren uppger att alla romska familjer har avgiftsfria serbiska sjukförsäkringar. De flesta (fler än 90 procent) har dubbelt medborgarskap, dubbla identitetskort etc. De är registrerade i Kosovo.⁸¹

⁷⁷ Företrädare för EU:s kontor i Kosovo

⁷⁸ Företrädare för UNHCR i Pristina

⁷⁹ Företrädare för internationell organisation i Pristina

⁸⁰ Företrädare för Kvinna till Kvinna i Pristina

⁸¹ Lokal företrädare för den romska befolkningen i Gnjilane

2.3.4. Utbildning

RAE-barns skolgång är ett sedan tidigare uppmärksammat problem, både vad gäller situationen för barnen i skolorna och den relativt låga andelen barn som slutför sin skolutbildning.⁸²

En internationell organisations företrädare i Pristina konstaterar att elevavhopp från skolor är ett problem inom RAE, särskilt bland flickor. Det finns åtta team idag (förhoppningsvis kommer fler bildas) på lokal nivå som har till uppgift att ingripa när barn hoppar av skolan. Företrädarna känner inte till några fall där RAE-barn nekats skolgång och tror inte att myndigheterna skulle våga neka ett barn skolgång. Brist på dokumentation kan dock påverka tillgång till skola, exempelvis när det gäller barn som återvänt till Kosovo utan utbildningscertifikat. Skola för barn är gratis, med undantag för studiematerial som måste bekostas av den enskilde.⁸³

UNICEF:s företrädare identifierar följande faktorer som hinder mot RAE-barns skolgång:

- Språksvårigheter;
- Inlärningsvårigheter och funktionshinder, vilket ofta döljs i Kosovo. Genom att ignorera ett barns svårigheter försämrar situationen vilket kan leda till att barnet vill hoppa av skolan eller till att skolan stänger av eleven;
- Bristande stöd från familjer: familjer som låter sina barn tigga istället för att gå i skola; tidiga äktenskap som drabbar flickor;
- Familjer som inte ser något värde i att satsa på sina barns utbildning.⁸⁴

Svårigheter för familjer att transportera sina barn till skolan kan också utgöra ett hinder. Företrädarna identifierar dock även en diskrimineringsfaktor. De ser ofta exempel på att mobbning i skolor leder till skolavhopp; om ett barn inte känner trygghet i skolan får de ovannämnda faktorerna ännu större betydelse.⁸⁵

Liksom UNICEF:s företrädare uppger att avhopp från skolor är särskilt vanligt bland RAE-flickor, konstaterar Kvinna till Kvinna:s företrädare att RAE-flickor inte har samma möjligheter till utbildning och att många av dem känner sig diskriminerade.⁸⁶

Enligt UNICEF:s företrädare är segregation av barn i skolor ett stort problem och det förekommer regelbundet, vilket även företrädarna för en internationell organisation i Pristina pekar på, att RAE-barn placeras i särskolor eller specialklasser trots att inlärningsvårigheter eller annan

⁸² Se exempelvis OSCE, 2012-07-19, sid. 24ff.

⁸³ Företrädare för internationell organisation i Pristina

⁸⁴ Företrädare för UNICEF i Pristina

⁸⁵ Ibid

⁸⁶ Företrädare för Kvinna till Kvinna i Pristina

relevant grund för sådan placering saknas.⁸⁷ Företrädarna för en internationell organisation i Pristina ger exempel på skolor där klasserna varit segregerade etniskt, där skolledningen fattat beslut om att integrera klasserna men där inget i praktiken har förändrats.⁸⁸

2.3.5. Återvändande romer

Liksom tidigare noterats bör en åtskillnad göras mellan personer som vistats utanför Kosovo längre respektive kortare tid. De problem som återvändande personer kan möta och som redogörs för nedan torde vara svårare för personer som återvänder efter lång tid utanför Kosovo.

Enligt UNHCR:s företrädare har vissa romer som återvänder till Kosovo svårigheter att få identitetsdokument, skoldokumentation etc. utan hjälp. Romer trakasseras inte, men de upplever en tröghet när det gäller att få tillgång till dokumentation och service. Det finns inga motsvarande problem för etniska serber som återvänder. Språk kan vara en barriär för återvändande romer. Vidare är kommuner avogt inställda till att allokera mark för bostäder till romer.⁸⁹ Romer återvänder inte enbart till serbdominerade områden utan till hela Kosovo.

Enligt MCR:s företrädare är RAE-gruppernas främsta problem, såvitt gäller återvändare, avsaknaden av dokument (födelsebevis etc.) och egendom (kommunerna måste identifiera mark till dem). Om en kommun avsätter mark bygger MCR hus och ger även stöd i form av mat- och hygienpaket under sex månader samt mindre engångsbelopp. Efter sex månader lämnas inget ytterligare stöd, utan återvändare hänvisas till det vanliga socialsystemet.⁹⁰ Här bör noteras att MCR arbetar med återvändande flyktingar och internflyktingar från det forna Jugoslavien, medan inrikesministeriet ansvarar för återvändande från andra länder (se även sid. 11).

Enligt UNICEF:s företrädare har flera ministerier spelat roll i utvecklingen av integration av tvångsutvisade RAE. UNICEF har under ett års tid övervakat situationen. RAE lever i isolering och det görs inga försök till verklig integration av RAE i det övriga samhället. RAE-barns situation varierar. Återintegrationen har varit extremt problematisk. Det finns administrativa problem i utdelning av stödpaket (korruption). Situationen för barn har inte förbättrats. Barn som inte är registrerade har inte tillgång till skola. Företrädaren nämner den förekommande gettoiseringen av tvångsutvisade RAE-familjer.⁹¹

---

⁸⁷ Företrädare för UNICEF i Pristina

⁸⁸ Företrädare för internationell organisation i Pristina

⁸⁹ Företrädare för UNHCR i Pristina

⁹⁰ Företrädare för Ministry for Communities and Returns i Pristina

⁹¹ Företrädare för UNICEF i Pristina

2.4. RAE:s situation – sammanfattande kommentar av Lifos

Det kan konstateras att det föreligger vissa variationer i olika källors beskrivningar av förekomsten av etniskt motiverat våld mot personer ur RAE-gruppen, men allvarligare säkerhetsincidenter som drabbar RAE och som anses vara etniskt motiverade förefaller vara få. Dock torde viss underrapportering föreligga, vilket kan bero på RAE:s lägre benägenhet att anmäla brott de utsatts för. För att förstå denna lägre anmälningsbenägenhet bör RAE-gruppens allmänna situation, där utsatthet närmast är normaliserat, samt låga tillit till polis och andra myndigheter tas i beaktande. Det är även viktigt att beakta de svårigheter som är förknippade med att avgöra om etniska motiv legat bakom ett brott. Likaså kan en viss etnisk grupp vara mer utsatt för brott än andra utan att brotten i varje enskilt fall har etniska motiv. Snarare kan den högre graden av utsatthet förklaras inte bara av etniska motiv utan även av att gruppen förknippas med andra riskfaktorer i högre utsträckning än andra: fattigdom och social utsatthet, att man lever i mer brottsutsatta miljöer etc.

Sammantaget är det möjligt att dra slutsatsen att RAE:s säkerhetssituation är stabil och att det inte finns några *mönster* av förföljelse eller andra allvarliga kränkningar som drabbar gruppen. Flera källor anser att det inte längre är relevant att ta i beaktande tidigare anklagelser mot romer för samröre med serber under kriget när man bedömer den romska gruppens säkerhet, även om sådana omständigheter kan utgöra en faktor på individuell nivå.

RAE-gruppen är dock marginaliserad och diskrimineringen mot dem är vitt utbredd. Situationen är svår såvitt gäller tillgång till arbete och bostäder.

Avsaknad av registrering är ett fortsatt problem som framför allt drabbar RAE. Även om olika former av hinder och svårigheter i bevishänseende föreligger, kan det dock konstateras att RAE generellt har möjlighet att registrera sig och att det finns stöd att få från det civila samhället. Att inte vara registrerad försvårar och kan utgöra ett hinder från att få tillgång till sjukvård, utbildning och annan samhällsservice.

Ingen källa som verket har konsulterat har uppgett att RAE som grupp utestängs från sjukvården eller att det skulle finnas ett mönster av att RAE nekas vård. Det föreligger dock rapportering om förekommande diskriminering av RAE i sjukvården liksom att det inom familjer inte alltid är accepterat att kvinnor vänder sig till sjukvården under exempelvis graviditet och i samband med förlossning.

Den relativt låga andel som startar och den ännu lägre andelen som avslutar skolan bland RAE-barn är ett stort problem. Det förekommer bland verkets källor inga uppgifter om att RAE-barn nekas utbildning. Istället identifieras faktorer som dels återfinns inom grupperna, dels situationen i skolan – språkbarriärer, förekommande mobbning, placering i särskolor eller specialklasser trots att relevant grund saknas samt andra former av

diskriminering – som förklaringar till RAE-barns situation i skolan och den låga andelen som avslutar skolan.

Flera källor, däribland UNICEF:s företrädare, förefaller lägga förhållandevis stor vikt vid ”interna” romska faktorer eller strukturer som förklaringar till gruppens utanförskap. För att förstå dessa faktorer/strukturer måste dock även tas i beaktande hur dessa skapats, reproduceras (och på sikt kanske förändras) – resonemang om utanförskapet som orsakat av interna faktorer kan leda fel och vara deterministiska om man inte tar i beaktande vad som i sin tur orsakar dessa interna förhållanden (livssituation, kollektiva och individuella erfarenheter etc.).

3. Serbers säkerhetssituation

3.1. Bosättningsmönster

Etniska serber är bosatta över hela Kosovo och befinner sig i majoritet i kommunerna norr om Ibar och därutöver i sex kommuner söder om floden. Enligt företrädaren för en internationell organisation i Mitrovica är graden av integration av serber i det kosovanska samhällssystemet, och kompromissviljan, högre i de två senare kommunerna samt i övriga serbiska enklaver söder om Ibar.⁹² Den serbiska befolkningen norr om Ibar anser sig inte få tillräckligt med stöd från Belgrad. Det finns etniska serber i de kosovanska myndighetsstrukturerna, dessa har dock lite inflytande.⁹³

3.2. Serbers säkerhet

Som noteras tidigare gör flera av de källor som refereras här inte någon tydlig åtskillnad mellan personer som återvänder till Kosovo efter att under lång tid ha vistats utomlands och sådana som återvänder efter kortare vistelser utomlands. De uppgifter om säkerhetsrelaterade problem som förekommer på återvändandeplatser och återges här, torde framför allt gälla sådana personer som återvänder till Kosovo efter att under lång tid, vanligen sedan slutet av 1990-talet, ha vistats utomlands.

Enligt en internationell organisations företrädare i Pristina drabbar en betydande majoritet av alla säkerhetsincidenter etniska serber. Enligt organisationen förekommer i genomsnitt 30 till 40 säkerhetsincidenter riktade mot etniska serber varje månad. Det rör sig om överfall, attacker mot egendom och kulturella platser etc. Problemen är ofta kopplade till återvändandeplatser, drabbar framför allt återvändande internflyktingar och utgörs vanligen av stölder av byggmaterial och annan egendom. I vissa områden förekommer protester mot återvändare – ofta handlar det om att anklagelser om krigsbrott riktas mot personer som återvänder.⁹⁴

Den kosovanska polisens statistik visar ett snarlikt mönster. Under 2012 anmäldes 45 944 brott varav 2 097 brott där serber var anmälare. Samma år bedömde polisen att 23 brott var etniskt motiverade, varav 12 offer var etniska serber och 11 albaner.⁹⁵

Företrädarna för EU:s kontor i Pristina konstaterar att det förekommer säkerhetsincidenter som drabbar återvändande personer ur samtliga minoritetsgrupper, men att de mest allvarliga har drabbat etniska serber. Det har förekommit mord och misshandelsfall som har varit kopplade till

---

⁹² Företrädare för internationell organisation i Mitrovica

⁹³ Företrädare för EU:s kontor i Kosovo

⁹⁴ Företrädare för internationell organisation i Pristina

⁹⁵ Företrädare för inrikesministeriet i Pristina

egendomstvister. Sådana incidenter har en politisk mening. Incidenter som drabbar återvändande internflyktingar har även återverkning på redan bosatta personer. Det kan finnas fall av olösta krigsbrott, men även att sådana anklagelser har framförts i andra syften när en återvändares egendom har ockuperats.⁹⁶

Liksom en internationell organisations representant i Pristina pekar företrädarna för UNHCR och EU:s kontor i Pristina ut vissa oroliga områden. UNHCR:s företrädare konstaterar att enskilda händelser har inträffat i exempelvis Iztog, Gjakove och de norra delarna av Kosovo⁹⁷, medan EU:s företrädare bedömer att säkerhetssituationen i återvändandeområden på de båda förstnämnda orterna är något försämrad. Det har rört sig om etniska serber som har återvänt spontant och som inte har tagits emot väl av majoritetsbefolkningen; anklagelser om krigsbrott och egendomstvister har förekommit. Problemen, betonar företrädarna, kan ha varit relaterade till att återvändandet har varit oorganiserat.⁹⁸

EU tillsammans med IOM och UNHCR ger stöd till frivilligt återvändande till Kosovo av serbiska ”internflyktingar” i hela forna Jugoslavien. De undersöker situationen före återvändande genom go-and-see-program, i praktiken ett besök till den ort dit återvändandet ska ske tillsammans med den person som ska återvända. Det finns vissa kommuner där samarbetet i detta avseende inte är gott, där kommunledningen inte engagerar sig. Ibland beror det på attityd hos borgmästaren eller den kommunala organisationen i övrigt.⁹⁹

Företrädarna för EU:s kontor uppger att etniska serbers upplevda säkerhet är mycket sämre än den faktiska situationen. Utvecklingen av den säkerhetsmässiga situationen för etniska serber i Kosovo under senare år låter sig inte enkelt beskrivas. I vissa kommuner i de västra delarna av landet har ingen förbättring skett, medan förbättringar har skett i andra delar av landet. I de kommuner där företrädarna bedömer att det inte har skett någon förbättring har möjligen det spontana återvändandet orsakat vissa säkerhetssituationer. KFOR drar ner på sin närvaro och den kosovanska polisen tar över.¹⁰⁰

Även företrädaren för Ministry for Communities and Returns i Pristina uppger att det förekommer mindre attacker mot serbiska återvändare, men bland de etniska serber som stannat kvar i Kosovo efter kriget är det största problemet arbetslösheten. Återvändande etniska serbers främsta problem är att deras egendom har ockuperats.¹⁰¹

---

⁹⁶ Företrädare för EU:s kontor i Kosovo

⁹⁷ Företrädare för UNHCR i Pristina

⁹⁸ Företrädare för EU:s kontor i Kosovo

⁹⁹ Ibid

¹⁰⁰ Ibid

¹⁰¹ Företrädare för Ministry for Communities and Returns i Pristina

Såvitt gäller kommunerna norr om Ibar, uppger en internationell organisations företrädare i Mitrovica följande. Säkerhetssituationen för civilbefolkningen är förhållandevis god och säkerhetsläget är inte mer spänt idag än tidigare. Det förekommer (vid tidpunkten för samtalet i april 2013) rykten om att den kosovanska specialpolisen på nytt¹⁰² ska göra ett försök att bemanna gränsstationerna. Detta kan potentiellt sett leda till en väpnad konflikt. Det pågår full aktivitet vid barrikaderna. Mobiliseringen är snabb vid signal.¹⁰³

Liksom andra källor, pekar förträdaren på att nästan alla etniskt relaterade incidenter rör etniska albaner och serber, framför allt sådana som är bosatta norr respektive söder om Ibar och befinner sig i lokal minoritet.¹⁰⁴

Företrädarna för UNICEF ger en till synes motstridig bild av säkerhetssituationen i kommunerna norr om Ibar och uppger att där saknas rättssäkerhet ("absence of rule of law") samt att våldsnivåerna i dessa delar av landet är endemiska bland den unga befolkningen.¹⁰⁵

Företrädarens uttalande om situationen norr om Ibar bör även jämföras med International Crisis Groups skrivningar från 2011 om förekommande kriminalitet. Organisationen redogör för den rådande bilden att norra Kosovo är ett område drabbat av den organiserade brottsligheten där befolkningen lever i fruktan. Vanlig kriminalitet har dock inte varit vanligare där än i övriga Kosovo. Norra Mitrovica pekas ut som ett undantag där kriminaliteten är högre än i övriga områden norr om Ibar. Kriminaliteten i norra Mitrovica är dock endast något högre än genomsnittet för hela Kosovo. Dock betonas att kriminaliteten i norra Kosovo skiljer sig från övriga landet i det att den i hög grad präglats av smuggling och politiska hotelser.¹⁰⁶

3.3. Serbers säkerhet – sammanfattande kommentar av Lifos

Säkerhetsrelaterade incidenter som drabbar etniska serber förefaller vara koncentrerade till återvändandeplatser där de befinner sig i minoritet. Flera av verkets källor pekar på att en betydande majoritet av alla säkerhetsrelaterade incidenter drabbar etniska serber, liksom att sådana incidenter ofta drabbar återvändande personer, särskilt "internflyktingar" som återvänder från andra delar av forna Jugoslavien. Vanligaste typen av incident är stöld, men mord och fysiska överfall har förekommit.

---

¹⁰² Likt i juli 2011; se vidare under 1.2.1. Dialogen mellan Pristina och Belgrad.

¹⁰³ Företrädare för internationell organisation i Mitrovica

¹⁰⁴ Ibid

¹⁰⁵ Företrädare för UNICEF i Pristina

¹⁰⁶ International Crisis Group, 2011-03-14, sid. 13f.

Det är viktigt att ha i åtanke att uppgifter om incidenter som vanligen drabbar återvändare avser personer som återvänder efter att ha flytt från Kosovo i anslutning till kriget. Detta är särskilt tydligt mot bakgrund av flera källors redogörelser för förekommande protester mot återvändande serber där anklagelser om krigsbrott framförs. Likaså kan enskilda serbers återvändande utlösa egendomstvister. Uppgifter förekommer också om att ogrundade anklagelser om krigsbrott mot återvändande serber kan användas som förevändning när det egentliga problemet/motivet bottnar i att återvändares egendom har ockuperats.

Tidigare observationer om skillnaden mellan upplevd och faktisk säkerhet är fortsatt relevanta¹⁰⁷. I detta sammanhang är det även värt att notera att incidenter och protester mot återvändare även kan ha återverkningar på den redan bosatta serbiska minoritetsbefolkningens upplevda situation.

---

¹⁰⁷ Jämför Migrationsverket, 2009-05-29, sid. 14

4. Om andra minoriteter

4.1. Albaner i lokal minoritet

I linje med andra källors uppgifter, konstaterar en internationell organisations företrädare i Mitrovica att de ”etniska problem” som finns i dagens Kosovo främst rör serber som är bosatta i de södra delarna och albaner i de norra delarna av landet. Nästan alla etniskt relaterade incidenter rör albaner och serber.¹⁰⁸

Företrädaren lyfter särskilt fram ”återvändande” albaner till de norra delarna som ett problem. De fyra kommunerna norr om Ibar har cirka 70 000 invånare (enligt officiella kosovanska uppgifter 44 000). Av dessa är som mest mellan 2 500 och 3 000 etniska albaner. Dessa är bosatta i markerade områden, i renodlat albanska byar nära floden Ibar. Det pågår dock enligt företrädaren en inflyttning av etniska albaner till dessa områden. Detta är potentiellt en allvarlig säkerhetsrisk. Likaså pågår runt om staden Gracanica, med en serbisk befolkning om 28 000, en albansk urbanisering. Dessa processer ses av företrädaren som delar av en kosovansk bosättningspolitik.¹⁰⁹

Enligt företrädaren finns inte tillstymmelse till hot mot etniska albaner i de albanska enklaverna norr om Ibar. I inflyttningsområden, Brdjane och Vitakut, finns dock orosmoln. Albaner som är bosatta norr om Ibar och som utsätts för brott vänder sig till domstolen i Vushtrri. Förövare norr om Ibar kan i princip kommas åt men EULEX är tandlösa.¹¹⁰

4.2. Gorani

UNHCR:s företrädare konstaterar att det inte finns några mönster av förföljelse av gorani. Gruppen har det mycket bättre ställt än romer, men lever mer isolerat. Gorani kommer från isolerade områden. Samfundet har inga säkerhetsproblem alls. Det kan dock finnas individuella fall av utsatthet. Företrädarna kan inte erinra sig någon rapport om incident som drabbat någon medlem av goranigruppen.¹¹¹

Enligt en internationell organisations företrädare i Pristina är gorani territoriellt koncentrerade. Det finns en tvist inom gruppen om huruvida man ska identifiera sig som kosovobosniaker eller kosovogorani. Få säkerhetsincidenter drabbar gruppen. Gruppens barn går i serbiska skolor – tillgången har dock varit problematisk.¹¹²

---

¹⁰⁸ Företrädare för internationell organisation i Mitrovica

¹⁰⁹ Ibid

¹¹⁰ Ibid

¹¹¹ Företrädare för UNHCR i Pristina

¹¹² Företrädare för internationell organisation i Pristina

Företrädaren för MCR nämner gorani som är bosatta i Prizrenområdet i södra Kosovo. De bor på landsbygden, i (17) byar runt staden Prizren. Gorani är även bosatta i Prizren. MCR har inga uppgifter om att gorani skulle ha några särskilda problem. Tidigare hade gorani problem med att få sina önskemål om undervisning i serbiskspråkiga skolor tillgodosedda, men detta är nu löst. Företrädaren har aldrig hört talas om säkerhetsproblem för gorani.¹¹³

En internationell organisations företrädare i Mitrovica uppger att mellan 500 och 600 gorani är bosatta i norra Mitrovica. Företrädaren har inte hört talas om att gruppen skulle ha några problem.¹¹⁴

---

¹¹³ Företrädare för Ministry for Communities and Returns i Pristina

¹¹⁴ Företrädare för internationell organisation i Mitrovica

5. Myndighetsreaktioner mot säkerhetsincidenter

5.1. Kosovopolisen, EULEX och KFOR

Kosovopolisen, som ansvar för upprätthållande av lag och ordning, har (enligt uppgifter från 2011) fler än 7 200 uniformerade poliser samt drygt 1 100 annan personal. 10 procent av personalen utgörs av etniska serber.¹¹⁵

EULEX (European Union Rule of Law Mission in Kosovo) har till uppdrag att stödja kosovanska myndigheter på det rättsliga området. Missionen övervakar och ger råd och stöd till kosovanska myndigheter men har även operativt ansvar när det gäller krigsbrott, organiserad brottslighet, korruption på hög nivå, terrorism samt egendoms- och privatiseringsärenden. Den internationella personalen består framför allt av domare, åklagare, poliser och tulltjänstemän. Sammanlagt har EULEX cirka 2 250 anställda. EULEX nuvarande mandat sträcker sig till juni 2014.¹¹⁶

Den NATO-ledda, internationella styrkan Kosovo Force (KFOR) har alltså varit närvaro i Kosovo. Den 1 juni 2013 uppgick trupperna till knappt 5 000 personer.¹¹⁷

5.2. Skydd av minoriteter

CRP/K:s företrädare betraktar respekten för mänskliga rättigheter för minoriteter som en funktion av den allmänna situationen på lagstiftningsområdet, i rättsväsendet och inom förvaltningen i Kosovo. Bland annat, som också konstaterats ovan, har många lagar stiftats på mycket kort tid och tjänstemän är inte alltid välinformerade om dessa. Rättsväsendet brottas med många problem som mestadels är kopplade till ”lengthy procedures”. Övergången från kontinentalt system till domstolspraxis är besvärlig och det förekommer även hot mot domare och korruption.¹¹⁸

Inrikesministeriets liksom EU-kontorets företrädare redogör för den institutionella strukturen avseende ”community safety”. Det finns tre typer av forum: ett strategiskt på nationell nivå, kommunala säkerhetskommittéer (”Public Safety Committees”) och lokala säkerhetsråd på gräsrotsnivå (”Local Public Safety Councils” (LPSC)). För närvarande finns 35 lokala säkerhetsråd, som består av polis, företrädare för religiösa samfund, kommuner och representanter för folkgrupper och leds av representanter

¹¹⁵ Council of Europe - Parliamentary Assembly, 2011-01-07, sid. 7

¹¹⁶ EULEX, <http://www.eulex-kosovo.eu/en/info/whatisEulex.php>, <http://www.eulex-kosovo.eu/docs/executive/Executive-FACTSHEET.jpg> och <http://www.eulex-kosovo.eu/docs/strengthening/Strengthening-FACTSHEET.jpg>

¹¹⁷ KFOR, <http://www.aco.nato.int/kfor/about-us/troop-numbers-contributions.aspx>

¹¹⁸ Företrädare för Civil Rights Program Kosovo i Pristina

från de lokala samhällena. Rådens uppdrag är att identifiera problem och föra vidare till de kommunala kommittéerna och polisen.¹¹⁹ Enligt företrädarna för EU:s kontor i Pristina vidtas åtgärder inom ramen för de lokala råden för att öka säkerheten. RAE representeras och deltar i de kommunala säkerhetsråden, men företrädarna uppfattar att så inte sker i tillräckligt stor utsträckning. RAE ges även möjlighet att delta, och gör också så, i andra slags forum. Gruppen saknar dock själv egen kapacitet och organisation för att försvara sina rättigheter, vilket försvårar.¹²⁰

Enligt UNHCR:s företrädare saknar minoriteter tillit till de kosovanska rättsvårdande myndigheterna och deras vilja och förmåga att internera i fall av säkerhetsincidenter. Myndigheternas ingripanden är inte garanterade. Det finns en oro inom minoritetsgrupperna för att de om så krävs inte skulle skyddas. Bilden måste dock enligt företrädaren balanseras; det finns exempel på problem vad gäller minoriteters säkerhet, men även propaganda. Alla fall måste bedömas individuellt. Enligt företrädaren kan det i vissa fall finnas fog för förekommande farhågor bland minoritetsgrupperna.¹²¹

Enligt en internationell organisations företrädare i Pristina finns det, som nämnts ovan, en motvillighet hos den kosovanska polisen att identifiera etniska motiv som kan ligga bakom brott. Polisen reagerar dock i akutlägen, särskilt när det gäller konflikter mellan etniska albaner och serber.¹²²

Företrädarna för EU:s kontor i Pristina bedömer att polisen för det mesta sköter sitt jobb, reagerar på säkerhetsincidenter som drabbar minoriteter och kommer till brottsplatser. Polisen ökar vid behov patrulleringen. Liksom CRP/K:s representant betonar ineffektiviteten (se nedan), pekar EU-kontorets företrädare på de stora ärendebalanserna, särskilt hos åklagare.¹²³

5.2.1. Skydd av RAE

En internationell organisations företrädare i Pristina betonar, såvitt gäller huruvida polisen reagerar i akuta fall som drabbar RAE, att det är svårt att säga hur det ser ut i praktiken. Myndigheter och offentliga företrädare beklagar säkerhetsincidenter som drabbar serber, men visar inte samma reaktion när sådana incidenter drabbar RAE.¹²⁴

Enligt en internationell organisationens företrädare i Mitrovica blir romer som anmäler brott i Kosovo söder om Ibar inte bemötta på samma sätt som övriga befolkningen. Företrädaren har dock sett polisutredningar där romer varit målsägande. I sådana utredningar har internationella organisationer varit inblandade. Det har dock även funnits många fall där internationella

¹¹⁹ Företrädare för inrikesministeriet i Pristina

¹²⁰ Företrädare för EU:s kontor i Kosovo

¹²¹ Företrädare för UNHCR i Pristina

¹²² Företrädare för internationell organisation i Pristina

¹²³ Företrädare för EU:s kontor i Kosovo

¹²⁴ Företrädare för internationell organisation i Pristina

organisationer inte varit inblandade men dessa ges inte samma uppmärksamhet.¹²⁵

Företrädaren uppger att en brottsutsatt romsk person som är bosatt norr om Ibar vänder sig till Kosovopolisen och därefter till domstolen i Vushtri. Företrädaren tror inte att serbisk domstol skulle ta sig an ett fall med romskt brottsoffer.¹²⁶

Företrädaren för CRP/K uppger att polisen inleder utredningar vid fall då RAE-person utsatts för brott. Det är dock en annan fråga om utredningarna bedrivs effektivt och om det senare väcks åtal. Ofta sker detta inte. Denna problematik – brottsutredningar bedrivs ofta inte effektivt av polis och samma problem finns hos åklagare – drabbar dock även etniska albaner. Företrädaren uppger att det möjligen är ännu svårare för RAE, på grund av dels gruppens okunskap, dels beteenden och attityder i det omgivande samhället.¹²⁷

Enligt den romske företrädaren polisanmäls de flesta säkerhetsincidenter som drabbar romer i Gnjilan – när så inte sker handlar det oftast om bråk mellan grannar. Den kosovanska polisen tar emot anmälan men därefter sker inget i utredningarna. Samtidigt uppger företrädaren att cirka 35 fall har polisanmälts under de senaste sex åren. Under samma tidsperiod har det förekommit sju till åtta fällande domar mot förövare som attackerat romer.¹²⁸

5.2.2. Skydd av serber

Företrädarna för EU:s kontor i Pristina redogör för den serbiska befolkningens minskande tilltro till Kosovopolisen – befolkningen uppfattar att straffrihet råder för brott som drabbar dem då de inte får återkoppling från utredningar – och relaterar detta till de stora ärendebalanser som finns.¹²⁹

Enligt en internationell organisations företrädare i Mitrovica är EULEX-domstolen (som är en domstol inom det kosovanska systemet med enbart EULEX-domare¹³⁰) den enda fungerande kosovanska domstolen norr om Ibar. Domstolen handlägger dock få fall. Den stora kosovanska domstolen finns istället i Vushtri. I övrigt finns det serbiska domstolssystemet i de norra delarna. Det är ett fungerande system (som hanterar civilmål och mindre allvarliga brottmål). Grova brottslingar förs till Nis i Serbien. EULEX har svårt att skaffa sig ett fotfäste norr om Ibar.¹³¹

---

¹²⁵ Företrädare för internationell organisation i Mitrovica

¹²⁶ Ibid

¹²⁷ Företrädare för Civil Rights Program Kosovo i Pristina

¹²⁸ Lokal företrädare för den romska befolkningen i Gnjilane

¹²⁹ Företrädare för EU:s kontor i Kosovo

¹³⁰ International Crisis Group, 2013-02-13, sid. 22

¹³¹ Företrädare för internationell organisation i Mitrovica

Enligt företrädaren är Kosovopolisen den enda Pristinastyrda institution som fungerar norr om Ibar. Polisen där tillhör Kosovopolisen men rapporterar till både Belgrad och Pristina. Det finns fortfarande inga etniska albaner inom Kosovopolisen norr om Ibar.¹³² International Crisis Group rapporterar i februari 2013 att Kosovopolisen har cirka 280 polisanställda av serbisk etnicitet i Kosovo norr om Ibar och att polisen tolereras men inte respekteras där. Det bör i sammanhanget noteras att Serbien, utöver domstolspersonal (se ovan), även finansierar serbisk polis och underrättelsetjänst i Kosovo norr om Ibar.¹³³

KFOR har viss närvaro norr om Ibar.¹³⁴

Såvitt gäller incidenter som har inträffat på återvändandeplatser, uppger en internationell organisations företrädare i Pristina att Kosovopolisen har ökat sin närvaro på sådana platser och gör insatser, men inte tillräckligt för att få problemen att upphöra.¹³⁵ Enligt MCR:s företrädare har Kosovopolisen företagit utredningar av säkerhetsincidenter som drabbat återvändande serber. Företrädaren känner dock inte till något fall där åtal väckts.¹³⁶

Företrädaren för MCR uppger att kosovanska myndigheter (Kosovo Property Agency) uppmärksammar problemet med att återvändande serbers egendom är ockuperad och arbetar med saken. Företrädaren ställer sig dock tveksam till detta arbetes resultat. Enskilda kan vända sig Kosovo Property Agency. Enligt företrädaren har det förekommit fall av egendomssockupation som fått en lösning genom myndigheternas försorg, andra inte.¹³⁷

---

¹³² Ibid

¹³³ International Crisis Group, 2013-02-13, sid. 21

¹³⁴ Företrädare för internationell organisation i Mitrovica

¹³⁵ Företrädare för internationell organisation i Pristina

¹³⁶ Företrädare för Ministry for Communities and Returns i Pristina

¹³⁷ Ibid

Källförteckning

Muntliga källor

Civil Rights Program Kosovo, samtal med företrädare i Pristina den 16 april 2013

EU:s kontor i Kosovo, samtal med företrädare i Pristina den 15 april 2013

Inrikesministeriet, samtal med företrädare i Pristina den 17 april 2013

Kosovos ombudsperson, samtal i Pristina den 15 april 2013

Kvinna till Kvinna, samtal med företrädare i Pristina den 16 april 2013

Ministry for Communities and Returns, samtal med företrädare i Pristina den 16 april 2013

Romaledare, samtal med lokal företrädare för den romska befolkningen i Gnjilane den 14 april 2013

UNHCR, samtal med företrädare i Pristina den 12 april 2013

UNICEF, samtal med företrädare i Pristina den 17 april 2013

Internationell organisation, samtal med företrädare i Pristina den 12 april 2013

Internationell organisation, samtal med företrädare i Mitrovica den 15 april 2013

Elektroniska och tryckta källor

Balkan Insight, 2013-05-23, *Kosovo, Serbia Agree EU Deal Action Plan*, <http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovo-and-serbia-agree-on-eu-deal-implementation> (2013-09-06)

Balkan Insight, 2013-02-07, *Kosovo, Serbia Presidents Hail Outcome of Talks*, <http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovo-and-serbia-presidents-pledge-to-normalise-relations> (2013-09-06)

Balkan Insight, 2013-01-10, *Serbia Govt Adopts Kosovo 'Platform' and Resolution*, <http://www.balkaninsight.com/en/article/serbia-govt-adopts-kosovo-resolution-platform> (2013-09-06)

Balkan Insight, 2012-11-05, *Thaci: No Autonomy for Northern Kosovo*, <http://www.balkaninsight.com/en/article/thaci-no-autonomy-for-northern-kosovo> (2013-09-06)

Balkan Insight, 2012-10-22, *Kosovo Police Clashes With Protesters*, <http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovo-police-clashes-with-protesters> (2013-09-06)

Balkan Insight, 2012-10-19, *Dacic and Thaci Meet in Brussels, Make History*, <http://www.balkaninsight.com/en/article/dacic-and-thaci-meet-in-brussels-make-history-0> (2013-09-06)

Council of Europe - Parliamentary Assembly, 2011-01-07, *Inhuman treatment of people and illicit trafficking in human organs in Kosovo*, http://www.ecoi.net/file_upload/1226_1294749926_edoc12462.pdf (2013-09-06)

EULEX, <http://www.eulex-kosovo.eu/en/info/whatisEulex.php> (2013-09-06)

EULEX, <http://www.eulex-kosovo.eu/docs/executive/Executive-FACTSHEET.jpg> (2013-09-06)

EULEX, <http://www.eulex-kosovo.eu/docs/strengthening/Strengthening-FACTSHEET.jpg> (2013-09-06)

European Voice, 2013-04-19, *Text of historic agreement between Serbia and Kosovo*, <http://www.europeanvoice.com/page/3609.aspx?LG=1&&blogitemid=1723> (2013-09-06)

Europeiska rådet, 2013-06-28, *Slutsatser*, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/sv/ec/137657.pdf (2013-09-06)

Europeiska rådet, 2012-12-14, *Slutsatser*, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/sv/ec/134356.pdf (2013-09-06)

Europeiska Unionens Råd, 2013-06-25, *Press Release 3251st Council meeting*, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/genaff/137614.pdf (2013-09-06)

Europeiska Unionens Råd, 2012-12-11, *Council Conclusions on Enlargement and Stabilization and Association Process*, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/genaff/134234.pdf (2013-09-06)

Human Rights Watch, 2009-06-23, *Kosovo. Poisoned by Lead. A Health and Human Rights Crisis in Mitrovica's Roma Camps*, Lifos 21089

International Crisis Group, 2013-02-13, *Serbia and Kosovo: The path to Normalisation*, Lifos 29471

International Crisis Group, 2011-03-14, *North Kosovo: Dual Sovereignty in Practice*,
<http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/balkans/kosovo/211%20North%20Kosovo%20---%20Dual%20Sovereignty%20in%20Practice.pdf>
(2013-09-06)

KFOR, <http://www.aco.nato.int/kfor/about-us/troop-numbers-contributions.aspx> (2013-09-06)

Migrationsverket, Rikskriminalpolisen, 2012-10-17, *Rapport från besök i Kosovo - Migrationsverket och Rikskriminalpolisen 16-17 oktober 2012*, Lifos 29003

Migrationsverket, 2009-05-29, *Landprofil Kosovo*, Lifos 20864

Official Gazette of the Republic of Kosova, nummer 6, 2011-07-22, *Law No.04/L – 003 On Civil Status*, [http://www.mpb-ks.org/repository/docs/Ligji%20per%20Gjendjen%20Civile%20\(anglisht\).pdf](http://www.mpb-ks.org/repository/docs/Ligji%20per%20Gjendjen%20Civile%20(anglisht).pdf) (2013-09-06)

OSCE, 2012-09-01, *Contribution to the Progress Review of the Action Plan of the Strategy for the Integration of Roma, Ashkali and Egyptian Communities in Kosovo, 2009-2015*, Lifos 28741

OSCE, 2012-07-19, *Community Rights Assessment Report – Third Edition*, Lifos 28651

OSCE, juli 2012, *Access to civil registration in Kosovo*,
<http://www.osce.org/kosovo/92331> (2013-09-06)

OSCE, 2011-02-08, *Kosovo Community Profiles 2010. Kosovo Roma*, Lifos 24561

Radio Free Europe Radio Liberty, 2013-04-08, *Serbia Rejects EU-Brokered Kosovo Deal*, <http://www.rferl.org/content/serbia-kosovo-eu-deal/24951095.html> (2013-09-06)

Radio Free Europe Radio Liberty, 2013-02-06, *Kosovo, Serbian Presidents Hold First Meeting In Brussels*, <http://www.rferl.org/content/kosovo-serbia-presidents-meeting/24895022.html> (2013-09-06)

Radio Free Europe Radio Liberty, 2013-01-20, *Serbia Removes Ethnic Albanian Memorial*, <http://www.rferl.org/content/serbia-ethnic-albanian-memorial/24878454.html> (2013-09-06)

Radio Free Europe Radio Liberty, 2013-01-05, *Pristina Bans Serbian President Nikolic's Christmas Visit*, <http://www.rferl.org/content/pristina-bans-serbian-president-nikolic-christmas/24816102.html> (2013-09-06)

Radio Free Europe Radio Liberty, 2012-10-22, *Dozens Detained Amid Kosovo Protest, Skirmishes*, <http://www.rferl.org/content/detentions-pristina-protest-skirmishes/24746931.html> (2013-09-06)

Radio Free Europe Radio Liberty, 2012-10-19, *Leaders of Serbia, Kosovo Meet For First Time Under EU Auspices*, <http://www.rferl.org/content/kosovo-serbia-eu-meeting/24745120.html> (2013-09-06)